

Plasticafval is lelijke eendje van de
circulaire economie. P20-21

Opinie & Debat

Meer opinie? Lees het **Opinieblog** op Volkskrant.nl

Karaktermoord

COLUMN IN AMSTERDAM

Wie krijgt de bloedrode Cicero van het politieke jaar 2018-2019?

Het gebeurt aan de lopende band, op tv, tussen vrienden, op het Binnenhof; Twitter mag je rustig als het oefenveldje beschouwen. Vaak heb je het pas door als je met de staart tussen de benen bij smeulende puinhopen staat.

Daarom was het zo fijn de kwestie eens van wetenschappelijke zijde belicht te krijgen, in de zomerse setting van de Amsterdamse Hortus. Karaktermoord dus, Edwina Hagen (VU) en Martijn Icks (UvA) hadden er een colloquium over georganiseerd: 'Karaktermoord! Media en moddergooien van Caligula tot Koning Gorilla.' Korte definitie: de opzettelijke vernietiging van iemands reputatie of geloofwaardigheid.

Niks nieuws onder de zon, bleek al gauw. Reeds de oude Romeinen waren er zeer bedreven in. Neem Quintus Tullius Cicero, broer van de beroemde redenaar, die een boekwerkje naliët waarin hij beschreef hoe je verkiezingen wint: 'Besmeur je tegenstanders zo vaak als maar kan met alle misdaden, seksschandalen en corruptiegevallen voorhanden.' Spindoctor avant la lettre, wiens adviezen tot op de dag van vandaag worden nageleefd.

In de vroege Middeleeuwen wisten de Karolingen hoe ze de Merovingische vorsten met hun idiote lange haren belachelijk moesten maken. Ten tijde van de kruistochten haalden opeenvolgende pausen de geloofwaardigheid van de roomse keizer Frederik II onderuit, in de nadagen van de Tachtigjarige Oorlog maakten Hollanders Hertog Alva zwart als iemand die bloed dronk en snakte naar geuzenvlees.

Allemaal heel leerzaam, maar wat me nog het meest verbaasde, was dat karaktermoord een zelfstandig onderzoeksgebied is, dat familiair als CA - Character Assassination - wordt aangeduid. Daar hoort een onderzoeksgroep met historici, politologen, psychologen en retoricadeskundigen bij die CARP heet (Character Assassination and Reputation Politics) en binnenkort - opgelet, spindoctors van Den Haag! - het Routledge handboek voor karaktermoord zal uitbrengen.

Zonder dat handboek komen ze rond het Binnenhof trouwens ook al een heel eind. Het afgelopen politieke jaar ontwaarde ik vier schoolvoorbeelden van karaktermoord, waarbij aan de vooropgezette bedoelingen niet hoefde te worden getwijfeld. Karakterdoodslag bestaat namelijk ook; denk aan Lilianne Ploumen met haar per abuis gedeelde appbericht over PvdA-senator André Postema. Er is zelfs zoiets als karakterverwonding: de 'klimaatdrammer' van Dijkhoff was geen mes in de rug van Jetten, eerder een stok tussen de benen.

Een schoolvoorbeeld was de reactie van GroenLinks op Kamerlid Zihni Özdil, die na zijn opstappen door partijgenoten werd neergezet

Özdil: poging ontploft.
Foto Freek van den Bergh / VK

Brusselmanns: karakterzelfmoord.

Otten: nooit achteraf opbiechten.

'Besmeur je tegenstanders zo vaak als maar kan met alle misdaden, seksschandalen en corruptiegevallen voorhanden'

als een alcoholisch dwaallicht, geheel ongeschikt voor het Kamerwerk. Özdil maakte die aanval onschadelijk door er meteen het etiket karaktermoord op te plakken. De poging ontplofte vervolgens in het gezicht van de afzender.

Dat zie je vaker. Een ander staaltje daarvan was het SP-filmpje over de machtsgeile politicus Hans Brusselmanns die met de broek op de knieën op weg ging naar de Europese macht; de aanval werd karakterzelfmoord. Meer schade veroorzaakte de dolk in de rug van Forumbeestuurder Henk Otten, die zich uit de naad werkte om de partij op poten te krijgen en vervolgens werd neergezet als sjoemelaar die een greep in de kas deed. Ten overvloede: karaktermoord wordt nooit achteraf opgebiecht.

Denk mag in zo'n overzicht niet ontbreken. Karabulut, Özdil weer, Öztürk zelf, Arib - waar Denk verschijnt, worden over en weer de nieren geproefd. De term seriekaraktermoord moet nog worden gemunt.

Maar de bloedrode Cicero 2018-19 kan naar niemand anders gaan dan Geert Wilders voor zijn aanval op Alexander Pechtold bij de algemene beschouwingen. 'Ik weet dat hij in Meppel iets anders aan zijn hoofd heeft dan wetgevend werk', zei de PVV-leider met een schamper lachje, verwijzend naar berichtgeving in de roddelpers. De Romeinse legeraanvoerder zou vanaf de tribune de duim omhoog hebben gestoken.

'In de jaren negentig was er een voorkeur voor zakelijke politiek', legde parlementair historicus Carla Hoetink tijdens het colloquium uit. Sinds de moord op Fortuyn zijn we volgens haar in een periode van 'warmere politiek' beland, met meer persoonlijke aanvallen. Dat onderbouwde ze met een grafiek van de 'persoonlijke feiten' uit de Handelingen van de Tweede Kamer; aanvallen op de man vertonen sinds de opkomst van de PVV een sterke stijging.

Historicus Icks ziet nog een reden voor de temperatuurverhoging. 'Door sociale media kun je nu vanaf je zolderkamer meedoen aan karaktermoord. Het afbranden gaat sneller en de drempel is lager geworden. Er is ook meer incivility - het debat is verruwd. Dat maakt het anders.' Geruuststellend: 'Maar de principes zijn hetzelfde.'

Een warme periode met hoog afbrandrisico. Tijd voor reces!

Ariejan Korteweg
a.korteweg@volkskrant.nl

COMMENTAAR

V

Oogkleppen

Opsporingsijver ontaarde bij de Belastingdienst in
tunnelvisie. Weet Menno Snel de schade te herstellen?

Nog niet eens zo lang geleden hadden ze bij de fiscus zo veel zelfvertrouwen dat ze knipogend durfden te adverteren met portretten van jongeren die het logo van de Belastingdienst als tatoeage met zich meedroegen: Leuker kunnen we het niet maken. Ervaren inspecteurs denken er met weemoed aan terug, want die reputatie van de best georganiseerde, modernste en efficiëntste uitvoeringsorganisatie van het land is in duigen gevallen. Jaren van bezuinigingen, mislukte automatiseringsprojecten en een ontspoorde vertrekregeling lieten hun sporen na. Tel daarbij het uit de hand gelopen rondpompen van geld op -meer dan de helft van de huishoudens ontvangt een of meer toeslagen - en het recept voor de teloorgang is geschreven.

Klachten werden
volstrekt genegeerd

Inmiddels verkeert de dienst in de fase waarin de oplossing van het ene probleem de volgende affaire uitlokt. Dát de dienst na de beruchte Bulgarenfraude (Oost-Europese bendes pleegden op grote schaal fraude met toeslagen en uitkeringen) meer werk wilde maken van fraudebestrijding, lag voor de hand. Dat daarbij fouten werden gemaakt rond het Eindhovense gastouderbureau Dadim, kon ook nog gebeuren. Echt mis ging het toen bleek dat veel van de aangepakte ouders wél recht hadden op hun toeslagen en dus onterecht voor duizenden euro's waren aangeslagen. Velen raakten daardoor in diepe problemen, maar hun klachten werden volstrekt genegeerd. En niet per ongeluk. Uit vasthoudend graafwerk van *Trouw* en *RTL Nieuws* kwam naar boven dat de Belastingdienst bewust aanstuurde op het afwijzen van hun bezwaren. Opsporingsijver ontaarde in bureaucratische tunnelvisie.

Staatssecretaris Menno Snel heeft het voor zichzelf niet makkelijker gemaakt. Te lang bleef hij bagatelliseren, slechts stapsgewijs zag hij de ernst van de zaak onder ogen. Inmiddels houdt ook hij er rekening mee dat niet honderden, maar duizenden ouders zijn gedupeerd. Nieuw onderzoek moet meer duidelijkheid brengen, terwijl de slachtoffers in Eindhoven nog altijd wachten op financiële compensatie.

De tijd dringt voor Snel, die deze zomer moet laten zien dat het hem ernst is. Anders kan het de Tweede Kamer niet kwalijk worden genomen dat het geduld binnenkort op is.

Raoul du Pré

STEKEL

Liefde & Passie

De tragedie van de moderne mens is dat zijn groeiende behoefte aan ouderwetse ambachtelijke producten vergezeld gaat van een afnemend aantal ouderwetse ambachtslieden. De komende tien jaar gaat één op de drie ouderwetse bakkers met pensioen en opvolgers staan niet te dringen. Het gevolg van een cultuur waarin zowel romantiek als rendementsdenken oppermachtig is, zien we al

jaren: het romantische 'ambachtelijke' aspect van producten wordt vakkundig gefaket. Albert Heijn ontdekte een gat in de markt met Liefde & Passie Brood. Als straks Nederlands laatste échte ambachtelijke bakker met pensioen is, zullen megasupermarkten waarschijnlijk groeien in ambachtelijk brood dat door ouderwetse bakkers liefdevol is bereid.

Olaf Tempelman